

Liitetaulukko: Suosituksen perustana olevat tutkimukset

Interventiotutkimukset

Sukunimi, vuosi	Tutkimus-asetelma/ menetelmä	Näytön vahvuus 1-5	Potilas-ryhmä (P)	Interventio (I)	Vertailu (C)	Lopputulomuuttajat (O)	Tulokset*
Aho A. L. (2010)	Interventio koe-kontrolliryhmä	2c	Lapsen kuoleman kokeneet isät (interventio-ryhmässä n=62 ja verrokkiryhmässä n=41).	Kuvata lapsen kuoleman kokeneiden isien surua ja saamaa tukea sekä sairaalasta lähdön jälkeisen moniammatillisen tuki-interventio-vaikutuksia isien suruun ja selviytymiseen.	Yliopistolliset sairaalat		<p>-Tiedollista tukea tarvittiin</p> <ul style="list-style-type: none"> • lapsen kuolemaan johtaneista asioista • surusta ja perheenjäsenten surun erilaisuudesta • erilaisista selviytymiskeinoista • lapsen kuoleman vaikutuksista perheeseen ja tulevaisuuteen • käytännön asioiden järjestelystä • ammatillisesta lisätuesta ja muista tuen mahdollisuuksista, kuten tukihenkilöistä ja vertaistuesta • selviytymisensä arvioimiseen <p>-Emotionaalista tukea tarvittiin</p> <ul style="list-style-type: none"> • keskusteluun lapseen liittyvistä asioista, kuten lapsen sairaudesta, hoidosta ja kuolintapahtumasta • mahdollisuuden esittää epäselväksi jääneitä kysymyksiä ja saada niihin vastauksia • mahdollisuuden muistella lastaan ja etsiä merkitystä hänen kuolemalleen • rohkaisua puhumiseen ja tunteiden ilmaisemiseen sekä tukea puolisoitten väliseen suhteeseen lapsen kuoleman jälkeen • toivomus terveydenhuoltohenkilöstöltä kunnioittavasta ja empaattisesta käyttäytymisestä <p>-Konkreettista tukea tarvittiin</p> <ul style="list-style-type: none"> • erilaisten käytännön asioiden hoitamiseen • lastenhoitoon ja taloudelliseen tukeen • sairausloman järjestämiseen sekä lääkityksen tarpeen arviointiin

							<ul style="list-style-type: none"> • terveydenhuoltohenkilöstön antamaa aikaa ja rauhallinen paikka tuen saamiseen – Interventoryhmässä olevat isät saivat enemmän tukea terveydenhuoltohenkilöstöltä ja vertaistukijoilta kuin verrokkiryhmässä olevat isät – Interventoryhmän isät selviytyivät lapsen kuolemasta paremmin kuin verrokkiryhmän isät – Interventoryhmän isät saivat enemmän tukea vertaistukijoilta kuin terveydenhuoltohenkilöstöltä – Isistä 45 % koki, että terveydenhuoltohenkilöstöltä saatu tuki auttoi heidän selviytymiseensä paljon tai erittäin paljon – Vastaavasti isistä 36 % koki vertaistukijoilta saadun tuen auttavan heidän selviytymistään paljon tai erittäin paljon. – Isistä 36 % koki vertaistukijoilta saadun tuen auttavan heidän selviytymistään paljon tai erittäin paljon.
Aho A L, Kuismin T & Kaunonen M (2013)	Tilastollinen kyselytutki- mus	2d	Käpy – Lapsikuolema perheet ry:n järjestämään perheviikon- loppuihin osallistuneet äidit ja isät (n=110).	Arvioida vertaistuen vaikutusta lapsen kuoleman kokoneiden vanhempien surureaktioihin ja kuvata surureaktioihin yhteydessä olevia tekijöitä.	Sama ryhmä ennen ja jälkeen perhe- viikonlop- un	Surureaktio mittari	<ul style="list-style-type: none"> – Vanhempien surureaktioissa oli eroja ennen ja jälkeen perheviikonlopun, mutta vain hajanaisuus eli surevan ajatteluun ja muistiin liittyvät asiat erosi tilastollisesti merkitsevästi. – Lapsen kuoliniällä, lapsen kuolemasta kuluneella ajalla, vanhempien koetulla terveydentilalla ja perheen muiden lasten lukumäärällä oli tilastollisesti merkitsevä yhteys vanhempien surureaktioihin. – Äitien surureaktiot olivat voimakkaampia kuin isien. – Tutkimukseen osallistuneista vanhemmista noin kolmannes (66 %) oli perheviikonlopun jälkeen tehdyn kyselyn mukaan saanut kokonaisuudessaan tukea paljon tai erittäin paljon.

							<ul style="list-style-type: none"> – Kaikki perheviikonlopun ohjelmaan kuuluvat sisällöt koettiin vähintäänkin paljon tai erittäin paljon tukevaksi – Isien ja äitien surureaktiot erosivat toisistaan perheviikonloppua ennen ja sen jälkeen. – Äideillä oli sekä perheviikonloppua ennen että sen jälkeen tilastollisesti merkitsevästi enemmän epätoivoa, paniikkikäyttäytymistä, syyttelyä ja vihaa, irrallisuutta sekä hajanaisuutta kuin isillä
DiMarco M A, Menke E M & McNamara T. 2001	Kyselytutkimus.	4b	Kohtukuoleman kokeneet vanhemmat (n=121)	Arvioida ryhmäinterventoiden vaikutusta kohtukuoleman kokeneiden vanhempien surureaktioon. Kuvata menetyksen käsittelyä edistäviä sekä estäviä tekijöitä.			<ul style="list-style-type: none"> – Edistäviksi tekijöiksi koettiin vainajan muistelemiseen saatu tuki sekä perheiltä, sosiaaliselta verkostolta ja vertaistukiryhmistä saatu tuki – Ammattihenkilöstön tulisi ehdottaa keinoja sisarusten tukemiseen sekä huolehtia seurantayhteydenoton toteutumisesta vuosi kuolemantapauksen jälkeen – Vertaistuki koettiin tärkeäksi
Nikkola I, Kaunonen M & Aho A L. (2017)	Tilastollinen kyselytutkimus	2	Lapsen kuoleman kokeneet äidit (n=85).	Kuvata äitien saamaa tukea heille toteutetusta tuki-interventiosta ja heidän kokemuksiaan tuki-intervention toimivuudesta.			<ul style="list-style-type: none"> – Äidit saivat eniten emotionaalista tukea – Äidit kokivat saaneensa vertaistukijoilta enemmän emotionaalista tukea kuin terveydenhuoltohenkilöstöltä – 37 % äideistä koki terveydenhuoltohenkilöstöltä saadun tuen paljon tai erittäin paljon selviytymistään edistävänä – Eniten tukea antavana äidit kokivat sairaalapapin, ja seuraavaksi eniten tukea antavana omahoitaja. – 87% äideistä koki terveydenhuoltohenkilöstön yhteydenoton ajankohdan sopivaksi

							<ul style="list-style-type: none"> - Mitä enemmän terveydenhuoltohenkilöstön yhteydenottoja oli, sitä enemmän äidit kokivat saavansa tukea - 81% tapasi terveydenhuollon ammattilaisen sairaalasta pääsyn jälkeen - 37% äideistä kokivat terveydenhuoltohenkilöstön ja 34% vertaistuen suureksi avuksi selviytymisessään
--	--	--	--	--	--	--	---

* Suosituksen kannalta olennaiset tulokset

Laadulliset tutkimukset

Sukunimi ^{lähde} , vuosi	Tutkimus- asetelma: menetelmä	Näytön vahvuus 1-5	Potilasryhmä (P)	Mielenkiinnon kohde (I)	Konteksti (Co)	Tulokset*
Aho A L, Lönnerberg R, Kaunonen M. (2013)	Laadullinen tutkimus	3		Kuvata äitien internetin keskustelupalstalla jakamaa vertaistukea ensimmäisen vuoden aikana lapsen kuolemasta. Tutkimusaineisto koostui viiden äidin julkaisemista yhteensä 759 sivusta tekstiä.	Internet	-Äitien vertaistuki internetissä oli <ul style="list-style-type: none"> • vertaisen huomioon ottamista (mukaanotto ryhmään, menetyksen huomioon, merkittävänä juhlapäivinä muistaminen, piristäminen sekä iloisten tapahtumien huomioon ottaminen) • perheen tarinan jakamista (perheestä, lapsen sairaudesta ja kuolemasta, hautajaisista ja haudalla käymisestä kertominen, uudesta raskaudesta kertominen) • omasta ja perheen suru- ja selviytymisprosesseista kertomista (surun luonteesta, mielihapaa aiheuttaneista ja surua helpottaneista asioista sekä lapsen kuoleman vaikutuksista kertominen) • vertaisen selviytymisen tukemista (rohkaisu keskusteluun, lohduttaminen, tiedon ja tunteiden jakaminen ja neuvonta)

						<ul style="list-style-type: none"> - Surua helpottaneet asiat olivat lääkkeiden käyttö, maidon luovuttaminen, itsensä kiireisenä pitäminen, kirjoittaminen ja muistoaalbumin tekeminen - Suremisen salliminen, lapsen muisteleminen, elossa olevien lasten tuoma lohdutus ja lohduttavat ajatukset kerrottiin - Kynttilän polttaminen, kuvat, runot, laulut ja kirjat sekä paluu töihin, opiskelu ja eri tahoilta saatu tuki sisältyivät äitien surua helpottaneisiin asioihin. - Ohjaamalla äitejä internetin vertaistukikeskusteluun voidaan tukea ryhmäytymistä saman kokemuksen läpikäyneiden kanssa
Allahdadian, M., Irajpour, A., Kazemi, A., & Kheirabadi, G. 2016	Laadullinen haastattelu-tutkimus	3	Kohtukuoleman kokeneet äidit (n=20).	Osallistujien ehdottamat strategiat kohtukuoleman kokeneiden henkiseen tukemiseen.		<ul style="list-style-type: none"> - Tieto kuolinsyystä saattaa vähentää äitien syyllisyydentunnetta ja edistää toipumista - Äideillä oli huoli perheenjäsenten hyvinvoinnista sekä perheenjäsenten suhtautumisesta heihin kohtukuoleman jälkeen. Äitien toipumisprosessia edesauttoi perheenjäsenien ymmärryksen lisääminen kuolintapahtumasta ja keinoista tukea äitiä - Lisätiedon tarjoaminen sisarusten tukemisesta surussa, surun vaikutuksista sekä parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen liittyvistä ongelmista olisi tarpeellista
Avelin P, Erlandsson K, Hildingsson I, & Rådestad I. 2011	Laadullinen ryhmä-haastattelu-tutkimus	3	Kohtukuoleman kokeneet vanhemmat (n=20 äitiä, 5 isää).	Kuvata vanhemmuutta sekä sisarusten tarpeita kohtukuoleman jälkeen.		<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmilla oli tiedontarve jo ennen kuolleen lapsen syntymää: miten sisarukset tulee huomioida ja kuinka kuollut lapsi esitellään sisaruksille - Tärkeäksi koettiin valokuvauksen mahdollisuus myöhempää muistelua varten, sisarusten osallistuminen hautajaisten suunnitteluun (esim. musiikki, koristelut), sisaruksille vertaistuen mahdollistaminen sekä ystävien ja sukulaisten mahdollisuus nähdä vainaja.
Baliko B & Tuck I. 2008.	Laadullinen haastattelu-tutkimus	3	Henkirikoksen uhrin läheiset (n=10)	Lisätä ymmärrystä henkirikoksen uhrin läheisten kokemuksista.		<ul style="list-style-type: none"> - Henkirikoksen uhrin läheiset tarvitsevat tietoa tutkinta- ja oikeusprosessista - Henkirikoksen uhrin läheisten selviytymisen kannalta keskeistä on avun tarpeen

						<p>tunnistaminen ja erilaisten tukimahdollisuuksien kartoittaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ammattihenkilöstön tulisi huomioida surun pitkäkestoisuus ja tarpeiden muutokset - Keskeistä selviytymiselle on lyhyt- ja pitkäkestoinen tuki - Tukiryhmät koettiin tarpeellisiksi
Blood C, & Cacciatore J. 2014	Kyselytutkimus, jossa suljettuja sekä avoimia kysymyksiä.	3	Vanhemmat (n=104), jotka ovat kokeneet joko kohtu- tai vastasyntyneen kuoleman	Kuvata vanhempien kokemuksia sekä mielipiteitä suruun liittyvän valokuvauksen käytänteistä.		<ul style="list-style-type: none"> - Vanhempia tulisi valmistella vainajassa tapahtuvista muutoksiin - Vanhempia tulisi rohkaista valokuvien ottoon huolimatta heidän mahdollisista ristiriitaisista tunteistaan valokuvien ottamista kohtaan. - Vanhemmille tulee tarjota toistuvasti mahdollisuutta valokuvien ottoon sekä tarvittaessa tarjoutua ottamaan valokuvia ja säilyttämään niitä potilastiedoissa. - Vanhemmat kritisoivat hyvästelyyn käytettävän ajan rajallisuutta.
Botha E, Kaunonen M & Aho A L. (2014)	Laadullinen tutkimus	3	KÄPY – Lapsikuolema-perheet ry:n perheviikonloppuun osallistuneilta lapsen kuoleman kokeneilta vanhemmilta (n=69).	Saada tietoa vanhempien ryhmävertaistuen kokemuksista ja sen seurauksista lapsen kuoleman jälkeen.	Vertaistukiryhmät leirikeskukissa	<p>-Ryhmävertaistuki koettiin</p> <ul style="list-style-type: none"> • pysähtymisenä menetyksen äärelle • yhteisöllisyyden rikkautena • tasaveroisena vuorovaikutuksena ja • yksin olemisena muiden joukossa <p>-Ryhmävertaistuen seurauksia</p> <ul style="list-style-type: none"> • selviytymisen ja sopeutumisen edistymistä (elämässä eteenpäin pääsemistä ja perheen selviytymisen edistymistä, perhe sai toivoa) • mielen ja kehon prosessien muutoksia (itsetutkiskelun, pelon ja ahdistuksen sekä fyysisten oireiden lisääntymistä) • koko perheen selviytyminen edistyi • ilon tuoma voimaantuminen, uusien ystävien saaminen ja olon helpottuminen • onnellisuuden mahdollistumista, toivon saamista ja voimien saamista arkeen • Elämänhallinta lisääntyi, suruun sopeutui paremmin ja elämän jatkumon näkyi

Cacciatore J. 2010.	Laadullinen kysely-tutkimus	3	Kohtukuoleman kokeneet äidit (n=47)	Kuvata lapsen kuoleman vaikutuksia äiteihin sekä perhejärjestelmään.	<p>Äidit toivoivat</p> <ul style="list-style-type: none"> • ammattihenkilöstön valmistelevan heitä vainajan muuttuvaan ulkonäköön ja sairaalasta lähtemiseen ilman lasta. • enemmän aikaa vainajan kanssa olemiseen ja muistojen keräämiseen <p>Äidit kokivat tärkeäksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • moniammatillisen psykososiaalisen tuen sairaalasta, yhteisöstä sekä tarvittaessa uskonnollisesta instituutiosta • sosiaalisen tuen ja vertaistuen
Cacciatore, J., & Bushfield, S. 2007	Fenomenologinen haastattelu-tutkimus	3	Kohtukuoleman kokeneet äidit (n=47)	Kuvata kohtukuoleman kokeneiden äitien näkemyksiä suruprosessia helpottavista tekijöistä sekä kohtukuoleman heissä aiheuttaneista muutoksista.	<ul style="list-style-type: none"> - Äidit kokivat tärkeäksi vainajasta puhumisen hänen omalla nimellään - Äideillä oli tarve ammattihenkilön seurantayhteydenotolle kotiin paluun jälkeen - Tukiryhmät ja vertaistuki koettiin tärkeiksi
Conry J & Prinsloo C. 2008	Laadullinen haastattelu-tutkimus	3	Kohtu- tai vastasyntyneen kuoleman kohdanneet äidit (n=15)	Kuvata äitien kokemuksia sairaalan, uskonnollisten yhteisöjen, muodollisten ja sosiaalisten palveluiden antamasta tuesta.	<ul style="list-style-type: none"> - Tieto kuolinsyystä saattaa vähentää äitien syyllisydentunnetta ja stressiä sekä pelokkuutta myöhemmissä raskauksissa - Vanhempia tulisi rohkaista lapsen hyvästelyyn ja muistojen keräämiseen - Organisaation tulisi toteuttaa seurantayhteydenotto ja ohjata äidit jatkotuen piiriin
Dyregrov K. 2002	Mixed-methods tutkimus	3e	Itsemurhan alle 30-vuotiaana tehneiden henkilöiden vanhemmat (n=128).	Selvittää millaista apua vanhemmat olivat saaneet ja millaista he olisivat toivoneet. Kuvata yhteisöjen avuntarjontaa sekä sitä, miten tarjottu apu kohtaa vanhempien avuntarpeen.	<ul style="list-style-type: none"> - Erialaisten surureaktioiden kohtaamiseen sekä sosiaalisten verkostojen kohtaamiseen ja tukemiseen toivottiin neuvoja - Itsemurhaan liittyvä syyllisyys ja häpeän tunteet koettiin esteeksi avun hakemiselle
Dyregrov K., Berntsen G & Silviken A. 2014	Laadullinen haastattelu-tutkimus	3	Henkilöt (n=30) jotka ovat menettäneet läheisensä äkillisesti itsemurhan, onnettomuuden,	Kuvata äkillisen kuoleman kokeneiden läheisten avun tarvetta sekä sitä, hakevatko ja saavatko he apua terveydenhuollosta sitä tarvitessaan.	<ul style="list-style-type: none"> - Läheiset tarvitsevat tosiasioihin perustuvaa tietoa äkilliseen kuolemaan liittyen ja aktiivista avun tarjoamista organisaatiolta - Tärkeäksi koettuja asioita olivat sisaruksille ja nuorille läheisille aktiivisesti tarjottu tuki, kirjallisen tiedon tai käyntikortin jättäminen, tieto kuolemaan liittyvistä käytännön asioista,

			kätkytkuoleman tai henkirikoksen johdosta.			<p>ammattillinen tuki, seurantakontakti ja pitkäaikainen tuki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tunteiden sanoittamisen vaikeus esti ammatillisen avun hakemista ja ammatillisen avun tarjoaminen koettiin epäsystemaattiseksi
Harrington C & Sprowl B. 2011	Laadullinen haastattelututkimus	3	Läheisensä äkillisesti sydänkohtauksen, onnettomuuden, itsemurhan tai henkirikoksen seurauksena menettäneet (n= 16).	Kuvata läheisensä äkillisesti menettäneiden näkemyksiä sekä kokemuksia vainajan katsomisesta.		<ul style="list-style-type: none"> - Tarve saada yksityiskohtaista tietoa kuolemaan liittyen - Vainajan näkeminen koettiin hyväksi ja se edisti selviytymistä pitkällä aikavälillä - Kuolemaan liittyvät epäselvyydet sekä se, että läheiset eivät nähneet vainajaa, aiheuttivat ahdistusta ja tyhjyyden tunnetta - Ammattihenkilöstön vuorovaikutuksen koettiin vaikuttavan suruprosessiin - Ammattihenkilöstön kunnioittava suhtautuminen läheisiin ja vainajaan koettiin tärkeäksi
Inna S., Kaunonen M., Aho A L. 2014	Laadullinen kyselytutkimus	3	Itsemurhan kautta sisaruksensa menettäneet sisarukset (n=26)	Kuvata itsemurhan kautta sisaruksensa menettäneiden sisarusten surua sekä selviytymistä edistäviä ja estäviä tekijöitä.		<p>-Selviytymistä edisti</p> <ul style="list-style-type: none"> • läheisiltä ja vertaistukiryhmistä saatu tuki • ammatillinen tuki kriisiavusta, psykologilta, terapeutilta, lääkäriltä ja poliisilta • kuolleen sisaruksen näkeminen • itsemurhaan liittyvä kirjallisuus • kirjeiden kirjoittaminen itsemurhan tehneelle • avoin keskustelu sisarusten kanssa • kuolinsyyn selviäminen ja siihen liittyvä tiedonsaanti • muistojen nuuhkiminen • valokuvien, videoiden katselu sisaruksesta • yhteydenpito kuolleen sisaruksen ystävien kanssa <p>-Selviytymisen esteenä oli</p> <ul style="list-style-type: none"> • ammatillisen tuen puuttuminen • hautajaisiin osallistumattomuus • vertaistuen ja terapian puute <p>--Sisarukset toivoivat kriisiyöntekijän tapaamista heti sekä oikeaa tietoa poliisilta tai läheisiltä kuoleman syystä</p>
Kemppainen O, Kaunonen M & Aho A L. (2018)	Laadullinen tutkimus.	3	Käpy – Lapsikuolema-perheet ry:n vertaistukiryhmiin osallistuneilta lapsen kuoleman	Kuvata vanhempien vertaistukiryhmiin osallistumisen syitä sekä vanhempien saamaa ja toivomaa tukea	Vertaistukiryhmät eri paikkakunnilla	<p>-Vanhemmat osallistuivat vertaistukiryhmään lapsen kuoleman jälkeen</p> <ul style="list-style-type: none"> • laajentaakseen sosiaalista tukiverkostoaan • saadakseen käsitellä lapsen kuolemaa hyväksyvässä ilmapiirissä

			kokeneet vanhemmat (N=81).	ryhmävertaistuesta lapsen kuoleman jälkeen.		<ul style="list-style-type: none"> • pystyäkseen suuntautumaan elämässä eteenpäin • jakaakseen omaa taakkaansa • saadakseen vertaistukiryhmästä tukea -Vanhempien saama tuki vertaistukiryhmästä sisälsi <ul style="list-style-type: none"> • yhteenkuuluvuuden tuntemista • aidon vuorovaikutuksen kokemista • vastavuoroisen tuen saamista • elämänhallinnan lisääntymistä -Vanhemmat olisivat toivoneet saavansa vertaistukiryhmistä <ul style="list-style-type: none"> • ryhmän kokoonpanon tarkemmin huomioivaa tukea • kokoontumiskertojen määrien ja sisältöjen parempaa huomioimista • parempaa keskustelun tasoa • uskonnollisuuden laajemmin huomioivaa tukea -Vanhempien vertaistukiryhmään osallistumisen syyt ovat moninaiset ja heidän kokemuksensa tuesta vahvistavat pääosin ryhmävertaistuen myönteisiä puolia
Li, S. P., Chan, C. W. H., & Lee, D. T. F. 2002	Kysely-tutkimus	3	Läheisensä äkillisesti ja odottamattomasti Hong Kongilaisessa ensiapu ja onnettomuusyksikössä menettäneet henkilöt (n=76)	Kuvata hoitohenkilöstön tukevia toimia, jotka koettiin auttaviksi perheenjäsenensä äkillisesti menettäneiden keskuudessa.		<ul style="list-style-type: none"> - Shokkitilasta johtuen suullisesti annetun tiedon käsittely oli vaikeaa, joten kirjallisen tiedon antamisen merkitys korostui - Käytännön asioihin liittyvän tiedon antaminen koettiin tärkeäksi
Malone L. 2007	Laadullinen haastattelu-tutkimus	3	Henkirikoksen uhrien läheiset (n=44)	Kuvata henkirikoksen uhrien läheisten avun tarvetta sekä miten tarve on katettu eri toimijoiden taholta.		-Ammattihenkilöstöltä toivottiin <ul style="list-style-type: none"> • ennakoivaa tukea (esimerkiksi kuljetusta) • konkreettista tukea kuten puhelinsoittoa läheisille • apua käytännön asioihin (hautajaisjärjestelyt, ostokset) • suojaa toimittajilta -Ammattihenkilöstön toiminnassa kritisoitiin <ul style="list-style-type: none"> • tiedon puutetta henkirikoksiin liittyvän surun erityispiirteistä • liian vähäistä tuen tarjoamista lapsille ja nuorille läheisille sekä pitkiä odotusaikoja tuen piiriin pääsulle

						<ul style="list-style-type: none"> • virka-ajan ulkopuolella saatavan tuen puutetta • tuen vähäisyyttä oikeudenkäynnin päätyttyä – Läheiset kokivat tutkinta- ja oikeusprosessiin liittyvän tiedon puutteen vaikuttavan negatiivisesti heidän kykyinsä käsitellä tapahtunutta – Taloudelliset vaikeudet olivat yleisiä.
Parviainen E, Kaunonen M & Aho A L. (2012)	Laadullinen tutkimus. Kyselylomake.	3	Vanhemmat, joiden lapsi oli kuollut kohtuun tai iältään kolmivuotias tai sitä nuorempi lapsi (äidit n=74, isät n=45).	Kuvata vanhempien kokemuksia yksilövertais-tuesta lapsen kuoleman jälkeen.		<p>-Yksilövertaistuki sisälsi</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärrystä ja yhteenkuuluvuutta (tunteiden tarkastelua ja ilmaisemista, surun jakamista, tiedon saamista, konkreettista tukea ja eteenpäin rohkaisemista) • tuen kohtaamattomuutta (vertaistukijan auttamaton toiminta ja vertaistuen kokeminen auttamattomaksi) • kehitettäviä asioita (tiedon tarjoaminen monipuolisemmin, monipuolisempi yhteydenotto ja vanhempien parempi yksilöllisyyden huomioiminen) – Äitien kokemuksissa korostui tunteiden tarkastelu ja ilmaiseminen. – Isät toivoivat miespuolista vertaistukijaa ja enemmän vertaistukea. <p>Tulokset vahvistavat vertaistuen myönteistä merkitystä vanhempien surussa selviytymisessä</p>
Pettersen, R., Omerov, P., Steineck, G., Dyregrov, A., Titelman, D., Dyregrov, K., et al. 2015	Laadullinen haastattelututkimus	3	Itsemurhan seurauksena kuolleiden sisarukset (n=18)	Syyt, miksi itsemurhan seurauksena kuolleiden sisarukset hakeutuivat, tai eivät hakeutuneet ammatillisen avun piiriin sisaruksen itsemurhan jälkeen.		<ul style="list-style-type: none"> – Sisaruksilla oli tarve keskustella ja saada tietoa itsemurhan syistä, tulevien perheensisäisten itsemurhien ja psyykkisten sairauksien todennäköisyydestä sekä suruun liittyvästä masennuksesta – Syyllisyyden ja vihan tunteet olivat usein syynä hakeutua ammatillisen tuen piiriin – Eriytynyt tuen tarve eroperheiden lapsilla – Sisarukset toivoivat ammattihenkilöstöltä itsemurhan tyyppisimpiä syitä käsittelevän esitteen laatimista sekä sairausloman hakemiseen liittyvää tietoa

Pullen S, Golden M. A & Cacciatore J. 2012	Laadullinen kyselytutkimus	3	Kohtukuoleman kokeneet vanhemmat (n=90)	Kuvata kohtukuoleman kokeneiden vanhempien kokemuksia kuolintiedon saamisesta ja sen vaikutuksesta vanhempien suruprosessiin.		<ul style="list-style-type: none"> - Positiivisena koettiin ammattihenkilöstön emotionaalinen tuki ja tulevista tapahtumista ja käytänteistä informoiminen - Negatiivisena koettiin vanhempien jättäminen yksin kuolintiedon saamisen jälkeen
Savolainen S, Kaunonen M & Aho A L. (2013)	Laadullinen kyselytutkimus	3	Lapsen kuoleman kokeneet vanhemmat (äidit n=143, isät n= 102).	Kuvata vanhempien selviytymisessä auttavia tekijöitä lapsen kuoleman jälkeen.	Yliopistolliset sairaalat	<p>-Selviytymisessä auttoi</p> <ul style="list-style-type: none"> • lapsen kuolemaan valmistautuminen • kuoleman kohtaaminen • lapsen elämän ja kuoleman kokeminen hyvänä • tuen saaminen ja antaminen • tiedon saaminen • sureminen • tieto lapsen sairaudesta ja kuolemasta sekä enneunien näkeminen • hoitoon ja käytäntöihin liittyvään tukeen sisältyi sairaalassa ammattitaitoinen hoitaminen, läheisiltä käytännön asioissa avun saaminen ja tuen jatkuvuudesta huolehtiminen • surussa tuen saaminen • perheen kanssa yhdessä sureminen • saman kokeneiden surun ja selviytymisen jakaminen • tilanteen käsitteleminen ja hyväksyminen • arjen eläminen • välttäminen • aikaisemmat kokemukset ja tulevaisuuden usko • korkeampaan voimaan uskominen
Vainio S, Nurminen S & Aho A L. (2017).	Laadullinen tutkimus	3		Kuvata vanhempien suru- ja selviytymisprosessia lapsen päihdekuoleman jälkeen.		<p>-Selviytymistä edisti</p> <ul style="list-style-type: none"> • monipuolisen tiedon saaminen ammattilaisilta päihdekuolemaan liittyvistä yksityiskohdista ja tapahtuneesta

					<ul style="list-style-type: none"> • vanhemmat toivoivat tietoa kuolinpaikasta – ja tavasta, lapsensa vaatuksesta ja siitä miltä kuollut lapsi näytti • ammattiavun lisäksi perheen ja vertaistuen saaminen • vertaistuki mahdollisti pitkäaikaisen tuen saamisen • koetun läpikäyminen ammattilaisten kanssa • tiedon saaminen kuolinsyystä ja vanhempien kysymyksiin vastausten saaminen • kaikki lapsen kuoleman estämiseksi tehtiin ja päätökset olivat oikeita <p>-Selviytymistä vaikeutti</p> <ul style="list-style-type: none"> • ympäristöltä tulleet asiattomat kommentit ja loukkaukset • lisäksi taloudellinen taakka ja konkreettisen avun puuttuminen
Virta T., Kaunonen M., Aho A L. 2017	Laadullinen tutkimus	3	Henkirikosuhrien läheiset (N=34).	Kuvata henkirikosuhrien läheisten surua sekä selviytymistä edistäviä ja estäviä tekijöitä.	<p>-Selviytymistä edistivät</p> <ul style="list-style-type: none"> • oikeanlaisen tuen saaminen: lähipiirin, ammattihenkilöiden (ensi-, psykiatrinen- ja terapeutin tuki) ja yhteisön tuki (työpaikka, vertaistuki ja yhdistykset) • sisäiset vahvuustekijät ja menetyksen myötä uudistuminen • tapahtuneen todellisen kulun selvittäminen • rikospaikan välttäminen • väkivalloin turmeltuneen ruumiin katsomiselta säästyminen • surmatun viimeisiin hetkiin palaaminen ja keskustelu hänet viimeksi nähneiden ihmisten kanssa • unilääkkeen, kannabiksen ja rauhoittavien lääkkeiden saaminen • surmatulle kirjeiden kirjoittaminen • Muisto esineiden säilyttäminen ja muistoalttarin kokoaminen <p>-Tapahtuneen vääristely mediassa ja epäolennaisista asioista uutisointi koettiin loukkaavana</p>

* Suosituksen kannalta olennaiset tulokset

Järjestelmälliset katsaukset

Sukunimi ^{lähde} , vuosi	Tutkimus- asetelma: menetelmä	Näytön vahvuus 1-5	Potilasryhmä (P)	Mielenkiinnon kohde (I)	Konteksti (Co)	Tulokset*
Aho A L & Savolainen S. (2012).	Kirjallisuus- katsaus.	2	Lapsen kuoleman kokeneet vanhemmat.	Kuvata lapsen kuoleman kokeneiden vanhempien selviytymistä edistäviä ja estäviä tekijöitä.		<p>Selviytymistä edisti</p> <ul style="list-style-type: none"> jäähyväisten jättäminen: kuolleen lapsen näkeminen ja pitäminen sekä jäähyväisrituaaleihin osallistuminen tiedon saaminen lapsen hoidon aikana lapsen sairaudesta ja kuolemaan liittyvistä tekijöistä hellästi, suoraan, arvostavasti, totuudenmukaisesti, oikeaan aikaan ja ymmärrettävällä kielellä annettu tieto koetun läpikäyminen ammattilaisten kanssa vahvistus siitä, että kaikki lapsen kuoleman estämiseksi tehtiin ja päätökset olivat oikeita kuolemaan liittyvät rituaalit, esim. kaste, muistotilaisuus yhteyttä lapseen säilytettiin muistojen kautta ja muistoa yritettiin pitää elävänä kuoleman vuosipäivien viettäminen ja haudalla käyminen hautausoimistojen positiivinen suhtautuminen vanhempien hautajaistoiveisiin sekä hautajaisista keskusteleminen <p>Selviytymistä esti</p> <ul style="list-style-type: none"> mahdottomuus tai este lapsen hyvästelemättä jättämiselle valmistautumattomuus hyvästelemiseen tai jäähyväisten jättämisen vältteleminen
Ellis, A., Chebsey, C., Storey, C., Bradley, S., Jackson, S., Flenady, V., et al. 2016	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	1	52 kansain- välistä tutkimus- artikkelia	Kokemukset kohtukuoleman aikaisesta hoidosta länsimaisissa hyvinvointivaltioissa		<ul style="list-style-type: none"> Vanhempia tulisi kannustaa ja tukea viettämään aikaa vainajan kanssa sekä keräämään muistoja vainajasta Vanhemmille tulee tarjota toistuvasti mahdollisuutta muistojen keräämiseen Hautajaisjärjestelyistä ja kuolemanjälkeisistä tapahtumista toivottiin yksityiskohtaista tietoa ammattihenkilöiltä kirjallisesti ja keskustellen

						<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmille tulisi luoda tarvittaessa yhteys uskonnollisen yhteisön edustajaan - Vanhempien surusta selviytymistä edistää seurantatapaaminen tai yhteydenotto organisaatiosta kotiutumisen jälkeen - Vertaistuki koettiin tärkeäksi
Heazell A E P, Siassakos D, Blencowe H, Burden C, Bhutta Z A, Cacciatore J, et al. 2016	Systemaattinen kirjallisuuskatsaus	2	144 kansainvälistä tutkimus-artikkelia.	Kohtukuoleman vaikutukset vanhempiin, perheisiin, terveydenhuollon toimijoihin sekä yhteisöihin maailmanlaajuisesti.		<ul style="list-style-type: none"> - Kunnioittavat ja tukevat kohtaamiset vähentävät läheisten emotionaalista sekä psykologista taakkaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.
Lisy K, Peters M D J, Riitano D, Jordan Z & Aromataris E. 2016.	Laadullinen kirjallisuuskatsaus	2	20 kansainvälistä tutkimus-artikkelia	Vanhempien kokemukset heidän saamastaan hoidosta kohtukuoleman yhteydessä		<ul style="list-style-type: none"> - Vainajan näkemiseen liittyviä pelkoja lievensi tieto odotettavissa olevista asioista - Hoitohenkilöstöltä saatua ohjausta ja rohkaisua vainajan hyvästelyssä arvostettiin - Vanhemmat usein katuiivat, mikäli eivät nähneet vainajaa - Epäkunnioittava käytös vainajaa kohtaan koettiin järkyttävänä - Vainajan hellää käsittelyä ja hänen nimensä käyttämistä puheessa arvostettiin - Vainajan kanssa vietetty aika koettiin tärkeäksi - Ammattihenkilöstöltä toivottiin pitkäaikaista tukea, seurantayhteydenottoa ja jatkuvaa kontaktia vanhempiin

* Suosituksen kannalta olennaiset tulokset

Asiantuntijalausunnot

Sukunimi ^{lähde} , vuosi	Näytön vahvuus	Potilasryhmä	Tulokset*
Surujärjestöt: Huoma-henkirikoksen uhrien läheiset ry, KÄPY-Lapsikuolemaperheet ry, Suomen Nuoret Lesket ry, Surunauha ry. 2017	5	Eri kuolinsyyn lapsen kuoleman kokeneet läheiset, sisaruksen kuoleman kokeneet sisarukset ja lapset, itsemurhan tehneiden läheiset, henkirikoksen uhrien läheiset, nuorien leskien läheiset, orvoksi jääneet lapset	<ul style="list-style-type: none"> – Ammattihenkilöstön tulisi puhua läheisille selkeästi, ammattikieltä välttäen sekä toistaa keskeisiä asioita, koska sureva ei tunnetilastaan johtuen välttämättä muista kuulemaansa. – Ammattihenkilöstön tulisi varmistaa millä läheiset siirtyvät kotiin ja etteivät he itse aja autoa shokkitilassa, Tarvittaessa läheisille tulisi järjestää kotiinkuljetus esimerkiksi taksilla. – Ammattihenkilöstön tulisi muistella vainajaa läheisten kanssa, koska esimerkiksi kohtukuoleman kohdalla he saattavat olla ainoa taho, joka vanhempien lisäksi on nähnyt vainajan. – Ammattihenkilöstön tulisi huomioida läheisten sairausloman tarve. – Vainajan kuoleman käsittely julkisesti mediassa voimistaa läheisten traumatisoitumista sekä vaikuttaa arjen toimintoihin erityisesti pienillä paikkakunnilla. – Läheisiä tulisi rohkaista lapsia osallistumaan hautajaisjärjestelyihin sekä hautajaisiin. – Läheisille tulisi antaa tietoa vainajan kuoleman jälkeisistä sosiaalityöistä, tuetusta työhön paluusta sekä osasairauspäivärahasta. – Läheisille tulisi antaa tietoa kohtukuoleman kokeneiden sivustosta, www.kohtukuolema.fi

* Suosituksen kannalta olennaiset tulokset